PROVOCĂRILE ASISTENȚEI SOCIALE PENTRU PERSOANELE CU DIZABILITĂȚI ÎN CRIZE UMANITARE

THE CHALLENGES OF DISABILITY SOCIAL CARE IN HUMANITARIAN CRISES

Natalia POPOV, doctorandă, asist.univ.,

Universitatea Liberă Internațională din Moldova,

ORCID ID: 0009-0008-2257-6971

REZUMAT: *Asistența socială pentru persoanele cu dizabilități în contexte de criză umanitară se confruntă cu multiple provocări, care pot afecta grav accesibilitatea și eficiența intervențiilor. Articolul analizează principalele dificultăți întâmpinate de profesioniștii din domeniu, în special în contextul crizei din Ucraina, ca de exemplu, accesul limitat la resurse financiare și logistice, o infrastructură inadecvată prin centrele de primire și centrele de plasament erau adesea supraaglomerate și nu ofereau condiții adecvate pentru a găzdui persoanele cu dizabilități și cu mobilitate redusă, lipsa accesului la asistență medicală, în special pentru afecțiuni cronice sau în situații de urgență, intervenții costisitoare, iar serviciile de sănătate mintală nu erau suficiente pentru a răspunde cererii. Colaborarea între autorități, ONG-uri și alte organizații internaționale a fost adesea fragmentată, ceea ce a dus la duplicarea eforturilor și la lipsa unei abordări integrate. Aceste probleme au subliniat necesitatea unei reacții coordonate și eficiente, care să abordeze nu doar nevoile imediate, ci și provocările pe termen lung în asistența socială a refugiaților. În plus, se discută despre impactul crizelor asupra bunăstării fizice și psihologice a persoanelor cu dizabilități, subliniind necesitatea unor strategii de intervenție adaptate nevoilor specifice ale acestora. Articolul propune, de asemenea, soluții pentru îmbunătățirea asistenței sociale, inclusiv formarea profesională continuă, implicarea comunității și promovarea unei politici inclusive care să asigure respectarea drepturilor fundamentale. Abordarea incluzivă propusă urmărește crearea unui mediu mai sigur și mai accesibil pentru persoanele cu dizabilități în situații de urgență.*

Cuvinte-cheie: *incluziune, cooperare, intersecționalitate, coordonare, siguranță*

ABSTRACT: *Social care for people with disabilities in humanitarian crisis contexts faces multiple challenges that can seriously affect the accessibility and effectiveness of interventions. The article analyzes the main challenges faced by professionals in the field, particularly in the context of the crisis in Ukraine, such as limited access to financial and logistical resources, inadequate infrastructure through reception centers and shelters were often overcrowded and did not provide adequate conditions*

to accommodate people with disabilities and reduced mobility, lack of access to health care, especially for chronic conditions or in emergency situations, costly interventions, and mental health services were not sufficient to meet the demand. Collaboration between authorities, NGOs and other international organizations was often fragmented, leading to duplication of efforts and a lack of an integrated approach. These problems underlined the need for a coordinated and effective response, addressing not only the immediate needs but also the longer-term challenges in refugee social assistance. In addition, it discusses the impact of crises on the physical and psychological well-being of people with disabilities, emphasizing the need for intervention strategies tailored to their specific needs. The article also proposes solutions to improve social care, including continuing vocational training, community involvement and the promotion of an inclusive policy to ensure respect for fundamental rights. The proposed inclusive approach aims to create a safer and more accessible environment for people with disabilities in emergency situations.

Keywords: *inclusion, cooperation, intersectionality, coordination, safety*

Asistența socială pentru persoanele cu dizabilități în contexte de criză umanitară se confruntă cu multiple provocări, care pot afecta grav accesibilitatea și eficiența intervențiilor. În astfel de situații, persoanele cu dizabilități sunt adesea supuse unui risc mai mare de excluziune și marginalizare, având în vedere că nevoile lor specifice sunt frecvent neglijate în fața urgențelor umanitare. Iar lipsa infrastructurii accesibile, resursele limitate și coordonarea insuficientă între organizațiile umanitare pot amplifica vulnerabilitățile acestora, iar intervențiile sociale pot deveni ineficiente sau inadecvate. În acest context, este esențial ca strategia de asistență socială să fie adaptată și să pună un accent deosebit pe includerea persoanelor cu dizabilități, asigurându-le nu doar protecție, dar și acces egal la servicii esențiale precum adăpost, îngrijire medicală, educație și reintegrare socială.

În contextul situației actuale, refugiații reprezintă un grup specific de persoane care s-a văzut nevoit să „ceară ajutor" în afara țării sale, Republica Moldova fiind una dintre statele-gazdă. Cel mai recent exemplu este criza refugiaților din Ucraina – o temă deosebit de sensibilă, întrucât 24 februarie 2022 poate fi considerată, într-adevăr, ziua care a schimbat pentru totdeauna atât istoria Ucrainei, cât și istoria Republicii Moldova.

Conform Legii Republicii Moldova cu privire la azil, un refugiat este: „străinul sau apatridul care întrunește condițiile prevăzute în Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva la 28 iulie 1951, precum și în Protocolul privind statutul refugiaților din 31 ianuarie 1967" [4].

Persoana care a evadat țara sa și a ajuns aici, poate să depună cerere la Biroul Migrație și Azil (BMA) și va primi document de solicitant de azil. Dacă după ceva timp, se reușește să se demonstreze că aceasta, într-adevăr, a fugit din țara sa pentru unul din motivele menționate anterior, atunci ea poate primi una din formele de pro-

tecție, conform Legii nr. 270 din 18.12.2008: statut de refugiat, protecție umanitară, protecție temporară, sau azil politic. Azilul politic se diferențiază de celelalte forme de protecție prin faptul că se oferă „în cazuri excepționale, persoanelor care au deținut funcții politice, diplomatice sau de interes public în alte state sau organisme internaționale, persoanele care au demonstrat un deosebit atașament, respect și interes pentru Republica Moldova, alte personalități marcante, care sunt persecutate în țara de origine – art. 27 alin. (1) [5].

În contextul situației create, Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, a aprobat la data de 24 februarie 2022, Dispoziția nr.1, care prevedea mai multe derogări ale legislației naționale [2].

Luând în calcul aspectele mai sus menționate, rolul organizațiilor internaționale în gestionarea crizei refugiaților este esențial, având în vedere că migrarea forțată a persoanelor a atins proporții fără precedent. Organizațiile internaționale, cum ar fi Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR), Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) și Crucea Roșie Internațională, joacă un rol crucial în gestionarea acestei crize globale. Aceste organizații furnizează asistență de urgență refugiaților, inclusiv adăpost, hrană, îngrijire medicală și educație. De asemenea, asigură protecția drepturilor fundamentale ale refugiaților, cum ar fi accesul la azil și dreptul de a nu fi returnați în țările unde riscă persecuții sau violență. Organizațiile internaționale lucrează la dezvoltarea și implementarea unor politici globale care respectă drepturile refugiaților, creează un cadru legal care garantează protecția refugiaților și obligă statele semnatare să adopte măsuri pentru a asigura drepturile acestora.

În multe cazuri, organizațiile internaționale nu doar că răspund nevoilor de urgență, dar ajută și la integrarea refugiaților în societățile gazdă. Acestea pot facilita accesul refugiaților la educație, locuri de muncă și servicii sociale, ceea ce contribuie la reducerea tensiunilor în comunitățile de primire și promovează integrarea economică și socială. În concluzie, rolul organizațiilor internaționale în gestionarea crizei refugiaților este esențial pentru asigurarea unui răspuns global coordonat și eficient, care respectă drepturile umane și contribuie la soluționarea pe termen lung a problemelor legate de migrarea forțată.

Un moment important este incuziunea persoanelor cu dizabilități, care trebuie să înceapă cu propria atitudine, pentru că aproximativ 10% dintre refugiații din Moldova sunt persoane cu dizabilități, iar 22% dintre familiile de refugiați au cel puțin un membru cu necesități speciale.

Pentru a afla provocările cu care se confruntă aceste persoane, precum și pentru a identifica soluții în acest sens, a fost organizat forumul „Dialogul asupra dizabilității în răspunsul la situația refugiaților din Republica Moldova". „Accesibilitatea nu este doar despre necesitatea de a putea merge la un spital, la o instituție publică sau la un restaurant, dar este și despre emoții, să nu te simți discriminat și stigmatizat. Despre asta discutăm acum, despre accesibilitatea persoanelor cu dizabilități la diferite servicii și ce putem face pentru a îmbunătăți situația", a declarat Francesca Bonelli, reprezentant al UNHCR în Moldova.

Evenimentul, care a durat două zile, s-a concentrat pe conceptul mai larg de incluziune și a abordat situația tuturor persoanelor cu dizabilități, indiferent dacă sunt refugiați sau fac parte din comunitatea gazdă. „Evenimentul de astăzi permite organizațiilor persoanelor cu dizabilități din Moldova să evidențieze activitatea lor de impact din ultimul an și jumătate în susținerea refugiaților și localnicilor cu dizabilități. Prin încurajarea colaborării cu autoritățile, agențiile ONU și ONG-urile, acestea urmăresc să sporească participarea persoanelor cu dizabilități la procesul decizional, materializând principiul: Nimic despre noi, fără noi", a spus Alberto Tonon, Specialist în domeniul dizabilității și incluziunii, UNHCR.

„Veniți mai întâi la noi", afirmă Gordon Rattray, reprezentant al European Disability Forum. „Persoanele cu dizabilități și organizațiile din care fac parte trebuie să fie implicate în acțiuni și în luarea deciziilor chiar de la început, pentru a asigura o participare semnificativă și rezultate incluzive". „Fiecare dintre noi poate contribui la incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități prin abordarea de la egal la egal, cu respect și demnitate. Și atunci va avea de beneficiat întreaga societate, trebuie să începem cu pași mici chiar din interiorul familiei și din comunitate", a spus Victoria Boțan, specialist Relații Publice, Asociația „MOTIVAȚIE" din Moldova.

Scopul forumului a fost de a identifica lacunele și oportunitățile privind incluziunea persoanelor cu dizabilități în Centrele de Servicii Comunitare, de a influența deciziile la nivel național și regional cu privire la acest subiect, precum și de a elabora o notă comună de advocacy pentru a crește conștientizarea asupra necesității implementării tuturor recomandărilor enunțate în cadrul evenimentului. Forumul a fost organizat de Oficiul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați, în colaborare cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Forumul European al Dizabilității [1].

O acțiune umanitară eficientă, echitabilă și participativă nu poate fi realizată fără a înțelege și a răspunde la necesitățile specifice, prioritățile și capacitățile diferitor femei, fete, bărbați și băieți din diferite grupuri de vârstă. Integrarea egalității de gen consolidează o abordare a acțiunii umanitare bazată pe drepturile omului, fapt care determină îmbunătățirea laturii de programare prin respectarea și protejarea drepturilor și a demnității universal recunoscute a fiecărui individ ca ființă umană, încorporarea egalității de gen în acțiunea umanitară sporește impactul strategiilor și intervențiilor umanitare [7].

Pentru a răspunde crizelor umanitare a fost creat un ghid, cu cele mai importante componente de bază, de exemplu, carta umanitară, principiile de protecție, standardul umanitar de bază, alimentarea cu apă, salubritate și promovarea igienei, securitatea alimentară și nutriția adăposturile și centrele de cazare, sănătatea). Sphere reprezintă unul dintre fundamentele activității umanitare și constituie un punct de plecare pentru noii actori umanitari și o referință permanentă pentru personalul cu experiență, oferind îndrumări cu privire la acțiunile prioritare și locul unde pot fi regăsite informații tehnice mai detaliate [6].

Promovarea umanismului și loialității față de interesele persoanelor cu dizabilități este una dintre obligațiile cheie pe care Convenția privind drepturile persoanelor

cu dizabilități le impune țărilor care au ratificat-o. În multe țări este creat cadrul legislativ în domeniul protecției drepturilor persoanelor cu dizabilități și sunt elaborate mecanisme de implementare a acestuia. Până la adoptarea Convenției se considera că problemele persoanelor cu dizabilități sunt o consecință inevitabilă a deficiențelor lor fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale. Promovarea Convenției schimbă atitudinea societății față de persoanele cu nevoi speciale și duce la o schimbare fundamentală în abordările existente cu privire la dizabilități, aceasta cu atât mai mult în stuații de criză umanitară [3].

În concluzie, sunt câteva idei foarte importante despre protecția și asistența persoanelor cu dizabilități în situații de risc și urgențe umanitare:

- Asigurarea că adăposturile și centrele de urgență sunt accesibile pentru persoanele cu dizabilități fizice, cu rampă, toalete adaptate și spații de odihnă.

- Crearea de materiale informative accesibile, cum ar fi broșuri în format Braille, audio sau cu semne pentru persoanele cu deficiențe de auz.

- Instruirea personalului din domeniul umanitar pentru a înțelege nevoile specifice ale persoanelor cu dizabilități și pentru a oferi asistență adecvată.

- Implicarea persoanelor cu dizabilități în procesul de planificare și implementare a strategiilor de răspuns la urgențe, pentru a se asigura că nevoile lor sunt luate în considerare.

- Asigurarea unor soluții de transport adaptate pentru persoanele cu dizabilități, pentru a facilita evacuarea în situații de urgență.

- Crearea unor rețele de voluntari care să ajute persoanele cu dizabilități în caz de criză, asigurându-se că au acces la informații și resurse.

- Implementarea unor sisteme de alertă care să comunice informații esențiale în moduri accesibile pentru toate persoanele, inclusiv cele cu dizabilități.

- Oferirea de suport psihologic specializat pentru persoanele cu dizabilități afectate de traumele cauzate de urgențe umanitare.

- Colaborarea între organizațiile umanitare, autorități locale și grupuri de apărare a drepturilor persoanelor cu dizabilități pentru a crea un răspuns integrat.

- Realizarea de evaluări periodice ale nevoilor persoanelor cu dizabilități în contextul situațiilor de urgență, pentru a adapta resursele și intervențiile în mod eficient.

Referințe bibliografice:

1. Autoritățile și organizațiile internaționale din Chișinău au abordat problema incluziunii refugiaților cu dizabilități în comunitatea gazdă. Disponibil: https://www.unhcr.org/md/18623-231220.html
2. Comisia pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova, Dispoziția nr.1 din 24 februarie 2022. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/dispozitia_cse_nr.1_24.02.2022.pdf
3. GUTIUM, T. Crearea unui mediu fără bariere pentru persoane cu dizabilități: obstacole și modalități de soluționare. In: Știință, educație, cultură. Ed. 2022, 11 februarie 2022, Comrat. Comrat, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Comrat, 2022, Vol.1, pp. 40-45, ISBN 978-9975-83-176-5
4. Legea cu privire la aderarea Republicii Moldova la Convenția privind statutul refugiaților precum și la Protocolul privind statutul refugiaților, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 150-151/1199 din 11 decembrie 2001
5. Legea privind azilul în Republica Moldova: nr. 270 din 18.12.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2009, nr. 53-54 art. 145. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130910&lang=ro
6. Manualul Sphere, Carta umanitară și Standardele minime în răspunsul umanitar. 2018. Disponibil: https://www.spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-Romanian.pdf
7. Un Women. Lista de verificare privind integrarea dimensiunii de gen în răspuns la criza refugiaților din Moldova. Disponibil: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2023/10/moldova-giha-checklist-ro.pdf